

PÅ BOTTEN AV VÅRDSBERGSÅN – EN ARKEOLOGISK UTREDNING INFÖR BYGGANDET AV OSTLÄNKEN

Arkeologisk utredning inom ett vattenområde i Vårdsbergsån
som berör fastigheterna Ginkelösa 1:3 och Lilla Vänge 1:9, n 3:45

Arkeologisk utredning
Vårdsbergs socken
Linköpings kommun
Östergötlands län

Jens Lindström

PÅ BOTTEN AV VÅRDSBERGSÅN – EN ARKEOLOGISK UTREDNING INFÖR BYGGANDET AV OSTLÄNKEN

Arkeologisk utredning inom ett vattenområde i Vårdsbergsån
som berör fastigheterna Ginkelösa 1:3 och Lilla Vänge 1:9, n 3:45

PÅ BOTTEN AV VÅRDSBERGSÅN – EN ARKEOLOGISK UTREDNING INFÖR BYGGANDET AV OSTLÄNKEN

Arkeologisk utredning inom ett vattenområde i Vårdsbergsån
som berör fastigheterna Ginkelösa 1:3 och Lilla Vänge 1:9, n 3:45

Arkeologisk utredning
Vårdsbergs socken
Linköpings kommun
Östergötlands län

Jens Lindström

Nordic Maritime Group AB
Postadress: Lingonvägen 2, 266 52 Vejbystrand
Tel: 0760-49 32 57
E-post: info@nordicmaritimegroup.se
Hemsida: www.nordicmaritimegroup.com

På botten av Vårdsbergsån
– en arkeologisk utredning inför byggandet av Ostlänken
Arkeologisk utredning inom ett vattenområde i Vårdsbergsån
som berör fastigheterna Ginkelösa 1:3 och Lilla Vänge 1:9, n 3:45
Arkeologisk utredning
Vårdsbergs socken
Linköpings kommun
Östergötlands län
Nordic Maritime Group rapport 2018:35
Jens Lindström

© Nordic Maritime Group AB 2019

Grafisk form & sättning: Anders Gutehall
Omslagsbild: Drönbild som visar utredningsområdet från nordväst.
Utredningsområdet sträcker sig från järnvägsbron och cirka 300 meter
uppströms (uppåt i bild). Foto: Jens Lindström/NMG.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	7
BAKGRUND	8
SYFTE, METOD OCH GENOMFÖRANDE	10
Syfte	10
Metod	10
Genomförande	10
TOPOGRAFI, KULTURMILJÖ OCH TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR	11
Topografi	11
Kulturmiljö och tidigare undersökningar	11
RESULTAT	14
Okulärbesiktning på land och sedimentprovtagning med ryssborr	14
Okulärbesiktning och metalledetektering av åbotten	16
DISKUSSION	21
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	22
REFERENSER	23
Arkeologiska rapporter	23

SAMMANFATTNING

Nordic Maritime Group AB (NMG) utförde mellan den 24 och 25 augusti 2018 en marinarkeologisk utredning i Vårdsbergsån några kilometer öster om centrala Linköping. Utredningen utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län och syftade till att fastställa om okända fornlämningar riskerade att beröras av den planerade exploateringen, dvs. uppförandet av dubbeljärnvägsspåret – Ostlänken.

Inom det 300 meter långa utredningsområdet fanns det inga tidigare kända fornlämningar men cirka 60 meter öster om ån finns en tidigare känd skålgrops-lokal från bronsåldern och ett tiotal norr om denna en backstuga från tidigt 1700-tal.

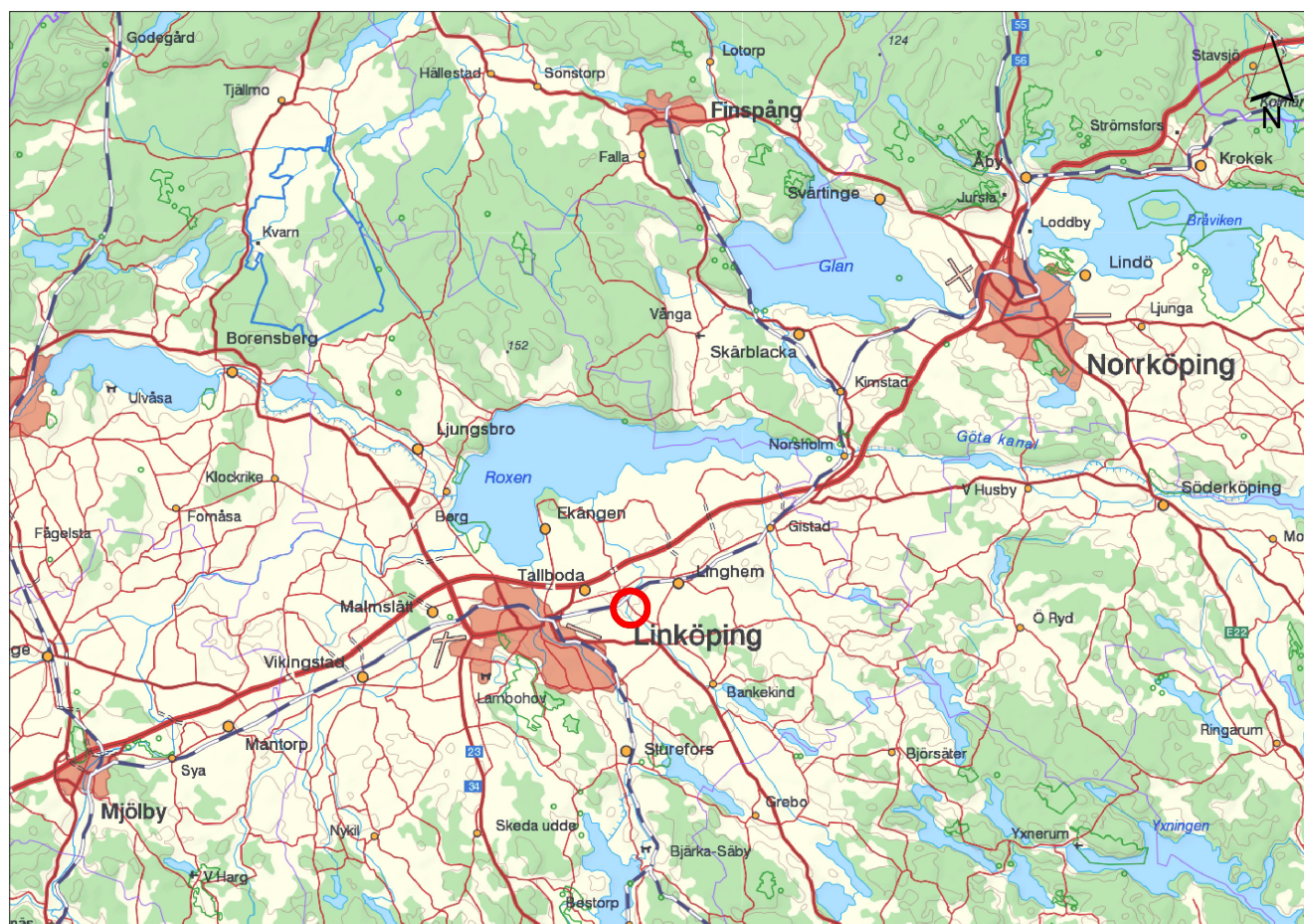
Vid metalldetekteringen påträffades en hel del järnföremål på botten, framförallt i närheten av den befintliga järnvägsbron. De flesta metallfynden i närheten av bron, olika typer av bultar och spikar, hade bäring på järnvägsbygge och bedömdes inte vara äldre än senare halvan av 1800-talet. Längre uppströms ån (mot söder) påträffades flera järnföremål som bedömdes vara betydligt äldre. Bland annat en hästsko som på typologiska grunder kunde dateras till perioden 1500/1600 samt en smidd järnring med små beslag med ännu oklar ålder och funktion. På flera platser utmed åbotten påträffades enstaka träpålar och plankor men på en plats påträffades en högre koncentration av tillspetsade pålar och tunnare slanor som stack ut ur åbrinken. En av pålarna kunde med ¹⁴C-dateras till perioden 1690–1920 och har förmodligen ingått i en fast fiskeanläggning.

BAKGRUND

Trafikverket arbetar med projektering av nytt höghastighetsspår mellan Linköping C och Järna, den så kallade Ostlänken. Ostlänken utgör en cirka 15 mil dubbelspårig järnväg som beräknas vara helt färdigt år 2033 och inför det har det utförts arkeologiska utredningar och förundersökningar på många platser längs den planerade spårsträckningen. Ostlänken passerar över flera vattendrag och ett av dessa är Vårdsbergsån öster om centrala Linköping. I mars 2018 inkom Trafikverket med en ansökan till Länsstyrelsen om arkeologisk utredning utmed en 300 meter lång sträcka i Vårdsbergsån (figur 1). I juli 2018 gav Länsstyrelsen NMG i uppdrag att utföra en arkeologisk utredning, etapp 1 och 2, av aktuellt utredningsområde (figur 2).

Figur 1. Översiktskarta med utredningsområdet öster om Linköping markerat med en röd cirkel. Karta: Lantmäteriet, bearbetad av Jens Lindström/NMG.

Vid genomgången av landskapet och fornlämningsbilden i järnvägsutredningens MKB samt i en arkeologisk utredningsrapport, pekades ett område öster om ån ut som ett topografiskt lämpligt boplatssläge (Svarvar & Persson 2015).

Figur 2. Satellitbild som visar utredningsområdet i Vårdsbergån samt närliggande lämningar i FMIS (Fornminnesregistret). Karta: Esri, bearbetad av Jens Lindström/NMG.

SYFTE, METOD OCH GENOMFÖRANDE

Syfte

Syftet med den marinarkeologiska utredningen var att klargöra förekomst av fornlämningar inom det aktuella vattenområdet. Utredningen utgör ett underlag för Länsstyrelsens fortsatta handläggning av ärendet och för Trafikverkets fortsatta planering.

Metod

Kart- och arkivstudien har omfattats av en genomgång av litteratur, arkeologiska rapporter, historiska kartor på Lantmäteriets hemsida, samt en genomgång av lämningar i det digitala fornminnesregistret (www.fmis.raa.se).

Genomförande

Fältarbetet utfördes mellan den 24 och 25 augusti 2018 och inleddes med att åns strandzoner inventerades på land. Därefter avsöktes åbotten av dykare i de områden där det var möjligt att dyka. Påträffade lämningar och fynd av äldre karaktär dokumenterades med videokamera. Åbotten söktes även av med metalldetektor. Påträffade fynd av äldre karaktär mättes in med RTK-GPS. Sedimentprovtagning utfördes från strandkanten med hjälp av ryssborr och totalt så togs sex sedimentprover. Två prover för ^{14}C -analys insamlades från en pålanläggning och ett järnföremål insamlades för vidare undersökning och konservering. Hela utredningsområdet fotodokumenterades även med drönare från luften.

TOPOGRAFI, KULTURMILJÖ OCH TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Topografi

Utredningsområdet är beläget mitt på slättlandet öster om Linköping där jorden utgörs till stor del av bördig lera med inslag av moränbackar och bergknallar här och var. Vårdsbergsån, eller Sviestadån som norra delen av ån kallas, är ett vattendrag som rinner från Svinstadssjön vid Bankekind sydost om Linköping och mynnar ut i sjön Roxen. Ån meandrar sig fram genom landskapet och rinner bland annat genom Vårdsbergs socken och förbi Vårdsbergs kyrka. Åns längd uppgår till omkring 18 kilometer och den korsas av minst lika många broar. Vid platsen för utredningsområdet ligger åns höjd över havet på omkring 40 meter.

Kulturmiljö och tidigare undersökningar

Utredningsområdet ligger i ett område som under de senaste 25 åren varit föremål för flera arkeologiska förstudier och utredningar inför olika infrastrukturprojekt, bland annat för den nu aktuella Ostlänken (se Svarvar & Persson 2015; Ericsson & Helander 2015). Åtminstone sedan medeltiden har spannmålsodling

Figur 3. Drönbild som visar utredningsområdet från nordväst. Utredningsområdet sträcker sig från järnvägsbron och cirka 300 meter uppströms (uppåt i bild). Foto: Jens Lindström/NMG.

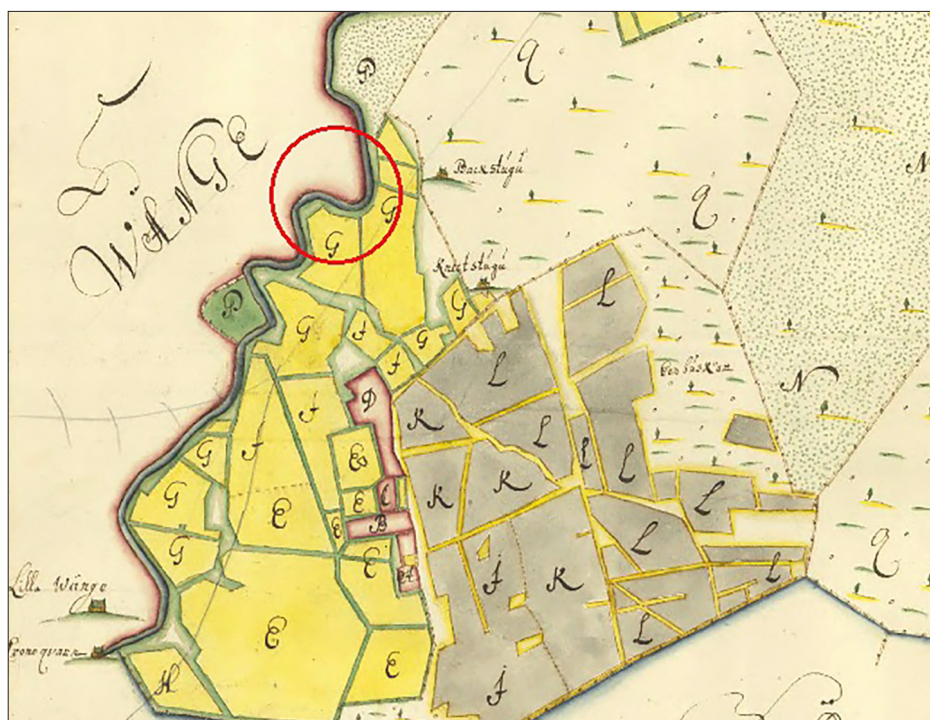

varit det viktigaste näringsfånget för byarna i området som låg centralt i förhållande till åkermarken. Skifteslandskapet är fortfarande väl iakttagbart genom utflyttade gårdar och spridd torpbebyggelse. Denna del av östgötslätten är mycket rik på fornlämningar i form av stensättningar, gravfält, stensträngssystem och skålgropar. De ovan mark synliga fornlämningarna tillhör perioden yngre bronsålder till yngre järnålder. Utöver dessa återfinns ett omfattande dolt kulturlandskap, främst i form av överodlade gravar och boplatzlämningar tillhörande ovan nämnda period (Svarvar & Persson:2015).

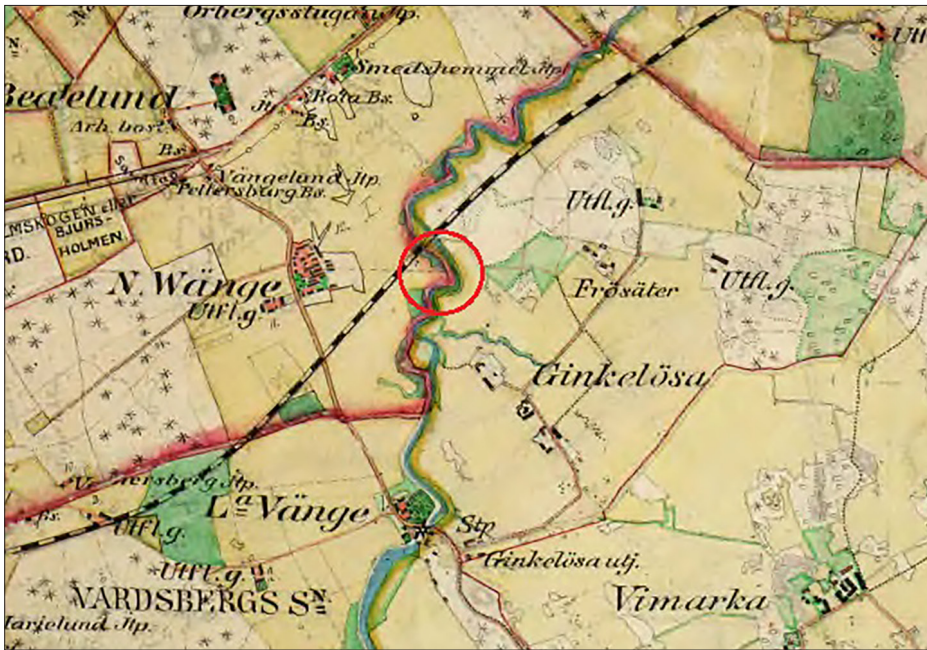
Namnet *Vårdsbergsån* finns med på en karta över Viskeryd från 1775 men sannolikt så är det inte åns ursprungliga namn. Vid Ginkelösa, omkring femhundra meter söder om utredningsområdet, finns ett fall i ån där det på *Vårdsbergsåns* sydöstra strand funnits en vattenkvarn sedan 1500-talet men som förmodligen har medeltida ursprung. Vattenflödet i ån tycks ha varit bra höst och vår, men sommar och vinter brukade kvarnen i brist på vatten oftast stå stilla då vattenflödet inte varit tillräckligt för att driva kvarnen (Ericsson & Helander 2015:8–14).

På den västra sidan av ån ligger gårdarna Lilla och Stora Vänge, som båda har medeltida belägg. Lilla Vänge omnämns för första gången i ett testamente från 1315 och äldsta belägg för Stora Vänge är från 1273 (Svarvar & Persson 2015). Bytomten Stora Vänge finns registrerad som RAÄ Rystad 351 Fornminnesregistret (figur 3).

Vårdsbergsån är delvis utträtad, men har utmed vissa sträckor kvar sitt meanderlopp. Ån har i flera fall utnyttjats som ägo gräns mellan byarna och i regel stöter en by mot en annan by i vattendraget. I äldre kartmaterial kan man ana att ån på vissa platser har haft ett annat flöde men att ägo gränserna inte har justerats när åns meanderlopp ändrats vilket resulterat i att vissa ägor har delats upp av vattendraget. Ägo gränser mellan byar har åtminstone sedan medeltiden haft ett starkt lagligt skydd och utgör ett ovanligt stabilt landskapselement (Ericsson 2005). Att flytta på en fastighetsgräns var ett juridiskt förfarande och ett sådant krävde häradsnämndens medverkan och godkännande. När ett vattendrag fick ett nytt lopp var det långt ifrån en självklarhet att den gräns som var dragen i dess gamla fåra också ändrades. (Ericsson & Helander 2015:8–14).

Figur 4. På denna karta från 1707 återges *Vårdsbergsåns* flöde väster om gården och kvarnen Ginkelösa. Den röda cirkeln markerar läget för utredningsområdet. Notera att ån verkar ha i stort sett samma flöde som idag. Utsnitt ur geometrisk avmätning från 1707 (Akt. D1338:1).

Figur 5. På den Häradsekonomska kartan från 1868–1877 framgår att åns flöde inom utredningsområdet inte ändrats nämnvärt sedan 1707. Notera även den nybyggda järnvägen. Utsnitt ur Häradsekonomska kartan Svinstad från 1868–1877 (Akt. J112454).

Vårdsbergsåns flöde inom utredningsområdet ser ut att ha varit i stort sett konstant om man utgår från det historiska kartmaterialet (figur 4 & 5). En av de tidigaste historiska kartorna över området som tydligt återger åns flöde är en geometrisk avmätning från 1707 (Akt. D1338:1). Den röda cirkeln i figur 4 markerar utredningsområdet och till höger om denna finns en ej namngiven backstuga utritad (se även figur 3, RAÄ Vårdsberg 317). Det exakta läget för backstugan är okänt och det finns inga lämningar efter den i landskapet. Platsen utgörs idag av åkermark med grustäcker i nord och nordost. Omkring 50 meter söder om läget backstugan finns en tidigare registrerad skålgropslokal (figur 3, RAÄ Vårdsberg 185) och vid en arkeologisk utredning som utfördes av Östergötlands museum hösten 2014 utsågs området till ett topografiskt lämpligt boplatsläge med följande beskrivning:

Boplatsläge: ca 130 x 65 m (NNV–SSÖ), beläget i SV-sluttande åkermark med skålgropsförekomst i SSÖ (RAÄ 185:1–2, Vårdsberg sn) och vattendrag i SV. I objektets SÖ del har en backstuga funnits tidigare. (Svarvar & Persson 2015:39)

Inga arkeologiska undersökningar har tidigare utförts i Vårdsbergsån. Utifrån tidigare erfarenheter från liknande miljöer var följande lämningar att vänta: brygg-, bro-, pål- och fiskeanläggningar samt mindre båtvrak och kulturlager. Vid arkeologiska undersökningar i åar är det vanligt att påträffa olika typer av fasta fiskeanläggningar. Ofta är det bara några eroderade pålstumpar kvar i boten men ibland kan mer komplexa anläggningar finnas bevarade. I oktober 2016 utförde Sjöhistoriska museet en arkeologisk utredning i Trosaån, även den inför Ostlänkenprojektet, då det påträffades två tidigmedeltida fiskeanläggningar samt rester efter en bro från första halvan av 1800-talet (Fredholm 2017).

RESULTAT

Att utföra arkeologiska undersökningar i små inlandsvatten kan ofta vara utmanande då tillgänglighet och siktförhållanden kan försvåra undersökningarna. Utredningen i Vårdsbergsån var en utmaning då vattenståndet i ån var lågt samt att större delen av åns vattenspegel täcktes av tät vegetation (figur 6). Vid en första anblick såg dykning i ån ut att vara omöjligt men efter ett första rekognoseringsdyk visade det sig att vegetationen endast låg som ett lock på ytan. Vattendjupet i ån varierade mellan 0,5 till 2 meter och åns bredd uppgick till 1 till 5 meter. Där vattnet var som grundast var det inte möjligt att dyka då det inte fanns tillräckligt med utrymme mellan åbotten och vegetationen på ytan. Av denna anledning lämnades en cirka 60 meter lång sträcka i ån outredd (figur 18).

Okulärbesiktning på land och sedimentprovtagning med ryssborr

Figur 6. Från luften ser ån ut som ett igenvuxet dike men den innehåller betydligt mer vatten än vad man kan tro. Foto: Jens Lindström/NMG.

Vid den okulära besiktningen av utredningsområdet ovan vatten längs med åns stränder noterades ingenting av antikvariskt intresse. Detta kan ha sin förklaring i att åbrinken täcktes av tät vegetation som på sina platser var svårforcerad.

Figur 7. Ryssborren är ett effektivt instrument för att ta upp sedimentprover ur åbotten. Foto: Jens Lindström/NMG.

Efter den okulära besiktningen togs sex sedimentprover i åbotten med hjälp av ryssborr (figur 7).

Varje borrhäls undersöktes och fotodokumenterades på land. Sedimentproverna visade generellt att det under några centimeter av sand och grus framkom en ljusgrå postglacial lera som i några prover varvades med mer gyttjehaltiga sediment. Sedimentprov 1 (SP1) innehöll varviga gyttjesediment med stort inslag av förmultnande organiskt material (figur 8). På några platser var det svårt att få ner ryssborren i botten på grund av för mycket stenar. Skillnaden på sediment-sammansättningen i SP1 och SP3 kan förklaras med att sedimenten i SP1 har avsatts i en bredare och djupare del av ån där strömmen inte varit lika kraftig och där nedfallande djur- och växtdelar bäddats in i bottensedimenten och där de sakta börjar att brytas ned. Det motsatta förhållandet gäller för SP3 (figur 9) där i stort sett inga sediment överlagras den postglaciala lera vilket tyder på betydligt starkare strömförhållanden. Inget kulturlager kunde konstateras i något av sedimentproverna. I figur 18 redovisas läget för de sex provtagningsplatserna.

Figur 8. (t.v.) Sedimentprov 1 från den södra delen av utredningsområdet innehåller mestadels varviga gyttjesediment under det översta lagret med sand och grus. Foto: Maija Huttunen/NMG.

Figur 9. (t.h.) I sedimentprov 3 framkom den postglaciala leran direkt under sand- och gruslagret. Foto: Maija Huttunen/NMG.

Okulärbesiktning och metalldetektering av åbotten

Dykningarna påbörjades vid den befintliga järnvägsbron och fortsatte sedan uppströms ån, mot sydost (figur 10). Från järnvägsbron och cirka 50 meter uppströms påträffades en mängd järnföremål som hade bäring på järnvägsbygge; mestadels rälsstavar och bultar av olika slag (figur 11). Enstaka träplankor påträffades också på botten men inga spår av anläggningar eller kulturlager. Antalet metallföremål med koppling till järnvägsbygge avtog med avståndet från bron.

Omkring 100 meter uppströms järnvägsbron påträffades två järnföremål av betydligt äldre karaktär, bland annat en välbevarad hästsko (figur 12 & 18) som

Figur 10. Arkeolog söker av botten i Vårdsbergsån med metalldetektor. Foto: Jens Lindström/NMG.

på typologiska grunder kunde dateras till perioden 1500/1600 samt en smidd järnring med små beslag bestående av järn och någon typ av textil (figur 13 & 14). Vid anträffandet av järnringen togs den först för någon typ av järnskrut som härrörde från järnvägsbygget men efter att den yttersta korrosionskrustan avlägsnats framkom att ringen hade små fina järnbeslag med rester av textiltrådar (figur 14). Det är i skrivande stund oklart vad ringen med dess beslag har haft för funktion och användningsområde med det är möjligt att detta kommer att

Figur 11. På bilden syns några av de järnföremål som påträffades i närheten av den befintliga järnvägsbron. Foto: Eveliina Salo/NMG.

Figur 12. Vid metalldetekteringen påträffades denna välbevarade hästsko som på typologiska grunder daterades till 1500/1600-tal. Foto: Jens Lindström/NMG.

Figur 13 Denna märkliga smidda järnring påträffades inte långt ifrån fyndplatsen för hästskon. Bilden är tagen direkt efter att ringen bärgats. Foto: Eveliina Salo/NMG.

Figur 14. Järnringen i figur 13 efter att den yttersta korrosionskrustan avlägsnats. Foto: Eveliina Salo/NMG.

Figur 15.(ovan s. 19) Ut från åsidan syns flera av de tunna pålarna sticka ut. Det är oklart vad den till synes raserade anläggningen har haft för funktion men troligast så har den med fiske att göra. Foto: Jens Lindström/NMG.

Figur 16 (nederst t.v. s. 19) Träkroken som låg på botten intill pålanläggningen. Nere till vänster i bilden kan man skönja det genomgående borrade hålet. Foto: Eveliina Salo/NMG.

Figur 17. (nederst t.h. s. 19) Den bärgade träpålen som stack ut ur åsidan på cirka 1 meters djup. Notera den tillspetsade nedre änden. Foto: Eveliina Salo/NMG.

klarna när ringen har rengjorts och konserverats. Både hästskon och järnringen bärgades för dokumentation. Efter konsultation med Länsstyrelsen beslutades att järnringen skulle insamlas som fynd och konserveras då den gav ett mycket speciellt och ålderdomligt intryck.

Förutom metallföremål påträffades enstaka träplankor och trädgrenar men även diverse recent skräp så som ölburkar, kapsyler, plastmuggar, bindor och glasflaskor etc. På en plats i ån, precis innan den viker av mot väster efter det raka partiet uppströms järnvägsbron, fanns en koncentration av bearbetat trä i form av liggande pålar och lite tunnare slankor. De flesta av pålarna var inte bottenfasta utan de stack istället ut ur den brant sluttande åsidan på cirka 1 meters vattendjup. Det är oklart vad det rör sig om för anläggning men det rimligaste är nog att det handlar om någon typ av fast fiske. I samma område låg även en träkrok med ett genomgående borrarhål i ena änden. Kroken och en av pålarna i anläggningen bärgades för dokumentation och provtagning för ^{14}C -analys.

Eftersom de båda träföremålen påträffades intill varandra och att de stack ut ur den sluttande åsidan samt att de uppvisade samma bevaringsgrad antogs de

Figur18. Flygbild över utredningsområdet med sedimentprovtagningsplatser, det outredda området samt påträffade lämningar markerade. Karta: ESRI, bearbetad av Jens Lindström/NMG.

vara samtida och av ansevärd ålder. Resultatet från ^{14}C -analysen daterade träkrokan till perioden 1480–1650 e.Kr. medan den tillspetsade träpålen daterades till perioden 1690–1920 e.Kr. Efter fotodokumentation och provtagning lades träföremålen tillbaka på botten vid pålanläggningen.

DISKUSSION

Utredningen i Vårdsbergsån resulterade i flera intressanta iakttagelser och de föremål som påträffades på åbotten under den okulära besiktningen och under metalldetekteringen pekar på tre tidshorisonter.

1. Recent skräp från senare delen av 1900-tal; glasflaskor, ölburkar, kapsyler, plastmuggar etc.
2. Metallsprot med bäring på järnvägsbygge från andra halvan av 1800-talet; kraftiga bultar, rälsspikar etc.
3. Hästskon och den smidda järnringen pekar på perioden 1500–1700-tal.

Förutom metallfynd påträffades en delvis kollapsad pålanläggning, som förmodligen utgör rester av en fast fiskeanläggning, men eftersom bara enstaka pålar föreföll vara in situ var det svårt att dra några mer långtgående slutsatser om dess ursprungliga utseende och funktion. De bärgade och daterade träföremålen (tråkroken och den tillspetsade pålen) fick olika dateringar där tråkroken visade sig vara äldst, cirka 1500/1600. Träpålen daterades grovt till perioden 1700/1800. Bägge dessa träföremål antogs först vara betydligt äldre än så eftersom de överlagrades med mer än en meter kompakt lera men att de påträffades liggandes på botten kan vara resultatet av naturliga formationsprocesser. Fyndplatsen ligger i en "ytterkurva" där ån gör en skarp krök mot norr och det är i ytterkurvorna som vattenflödet är som snabbast och likaså vattnets eroderande inverkan på åns strandkanter. En trolig förklaring är därför att åsidan har kollapsat och skredat ut i ån och delvis begravt pålanläggningen. Detta innebär samtidigt att en hel del av anläggningen kan finnas bevarad under lermassorna, något som förmodligen inte varit fallet om anläggningen inte hamnat under leran. När fasta fiskeanläggningar påträffas i strömmande vatten finns det i regel bara några eroderade pålstumpar kvar som sticker upp ovan botten (jfr med Fredholm 2017).

I vilken historisk kontext ska då de påträffade lämningarna placeras in? När det gäller de järnvägsrelaterade föremålen och det recenta skräpet så är fyndkontexten rätt så tydlig och behöver knappast en mer ingående förklaring. Den förmodade fiskeanläggningen och de äldre järnföremålen med troligast datering till perioden 1500–1700 kanske har en koppling till den backstuga som finns med på kartan från 1707 (se figur 4). Det är inte känt när denna backstuga uppfördes och inte heller när den försvann. Lyfter man blicken mot de närliggande gårdarna Lilla och Stora Vänge samt Grinkeslösa, vilka har en kontinuitet sedan medeltiden och vars ägor gränsar mot Vårdsbergsån, så inser man att utredningsområdet ligger mitt i en sedan lång tid tillbaka aktiv kulturbygd. Med det perspektivet så är det snarare märkligt att det inte påträffades mer äldre lämningar i ån.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beteckning:	431-2920-17
NMG beteckning:	S-35.2018
Typ av undersökning:	Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2
Fastighet:	Ginkelösa 1:3 och Lilla Vänge 1:9, n 3:45
Socken:	Vårdsberg
Kommun:	Linköping
Län:	Östergötland
Koordinater, centralt: (SWEREF99 TM):	N: 6476500 E: 542800
Tidpunkt för fältarbetet:	24–25 augusti 2018
Undersökare:	Nordic Maritime Group AB, Lingonvägen 2, 266 52 Vejbystrand
Ansvarig chef:	Jens Lindström
Projektledare:	Jens Lindström, e-post: jens@nordicmaritime.se, tfn 0760-493257
Personal i fält:	Jens Lindström, Maija Huttunen och Eveliina Salo/NMG

REFERENSER

Ekman, A. 2007. *Hästskor – något om hovbeslagets historia i Norden från 800-tal till sent 1800-tal*. Hällsta jordbruksmuseum, Enköping. Sid. 10–139

Arkeologiska rapporter

Ericsson, A. & Helander, A. 2015. *Vårdsberg. Arkeologisk förstudie*. Arkeologiska uppdragsverksamheten, Statens historiska museer. PM AU Linköping 2015:7.

Fredholm, M. 2017. *Medeltida fiske och en 1800-talsbro i Trosaån Arkeologisk utredning, etapp 2 RAÄ Trosa-Vagnhärad 660, Västerljung 309 och 312 Åbro Trosa kommun Trosa-Vagnhärad socken Södermanlands län*. Sjöhistoriska museet Arkeologisk rapport 2017:2.

Svarvar, K. & Persson, A. 2015. *Ostlänken, Östra malmskogen–Göta kanal. Arkeologisk utredning, etapp 1*. Östergötlands museum Rapport 2015:5.

Kartor

ESRI

Lantmäteriet

Historiska kartor

Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA)

Akt: D1338:1. Ginkelösa. Geometrisk avmätning 1707. Anders Ahlgren.

Rikets allmänna kartverk (RAK)

Akt: J112454. Häradsekonomiska kartan Svinstad från 1868–1877.

Internetkällor

FMIS: <http://www.fmis.raa.se>

PÅ BOTTEN AV VÅRDSBERGSÅN

– EN ARKEOLOGISK UTREDNING INFÖR BYGGANDET AV OSTLÄNKEN

Nordic Maritime Group AB (NMG) utförde i augusti 2018 en marinarkeologisk utredning i Vårdsbergsån några kilometer öster om centrala Linköping inför järnvägsprojektet Ostlänken. Utredningen utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län och syftade till att ta reda på om det fanns okända fornlämningar inom utredningsområdet.

Vid metalldetektering av åbotten påträffades en hel del järnföremål, framförallt i närheten av den befintliga järnvägsbron. De flesta metallfynden, olika typer av bultar och spikar, hade bäring på järnvägsbygge och bedömdes inte vara äldre än senare halvan av 1800-talet. Längre uppströms ån påträffades flera järnföremål som bedömdes vara äldre. Bland annat en hästsko som på typologiska grunder kunde dateras till perioden 1500/1600 samt en smidd järnring med små be-
slag med ännu oklar ålder och funktion.

På flera platser utmed åbotten påträffades enstaka träpålar och plankor men på en plats påträffades en högre koncentration av tillspetsade pålar och tunnare slankor som stack ut ur åbrinken. En av pålarna kunde med ¹⁴C-dateras till perioden 1690–1920 och den har med största sannolikhet ingått i en fast fiskeanläggning.